

r a r

16 DE NOV. DEL 2014
SETMANA 28

JOAN MANUEL SERRAT

INFÀNCIES SALVATGES
La cançó 'Niño silvestre' es fa ressò del drama de milers de nens que viuen al carrer
28

SÍMBOLS
Un ocell daurat, una dolça Penélope que espera, Kubala i el temps perdut... Les lletres de Serrat estan plenes de poesia i símbols
20

Me'ls he posat al revés

LA SORRA ESTÀ CALENTA, però en el bon punt, no crema gens. Són les sis. A la platja hi ha una parella embolicada que s'abraça. Tots dos estan bronzejats. Ella és mig rossa, potser turista; ell és prim, moreno, i té les cames peludes. Al costat de les roques un nen petit es parapeta darrere la tovallola intentant posar-se els calçotets del dret. Un altre amb ulleres de pasta i vidre gruixut i patillots toca la guitarra a poca distància. Dues noies ballen lentament al seu voltant i s'abracen un pèl *alegres*.

Es veu també una garrafa de vi amb tap de suro i unes xanquetes de goma blanques i blau cel. D'entre els pins apareix un noi marcant paquet amb el seu banyador vermell de cotó, un polo blau marí descolorit i una càmera penjant del coll. Ara les dues noies mig abraçades mig rient taral·legen una cançó.

Des del Mediterrani comencem la història d'avui. Amb Serrat cantant a cau d'orella i amb el gust de l'entrevista que li ha fet Antoni Bassas. A partir d'aquí, hem escollit algunes cançons d'aquesta *Antologia desordenada* i ens hem deixat portar. Així ha sorgit una doble plana delicadíssima de petites coses, un nen salvatge, un Kubala *guaperas el terror de las nenas* i fins i tot una Penélope que ben aviat semblarà tota una tieta.

Ricardo Feriche

CLAREJA AL CAMP
El 1967 Serrat va publicar 'Cançó de matinada', una detallada descripció de les primeres hores del dia en un indret rural
24

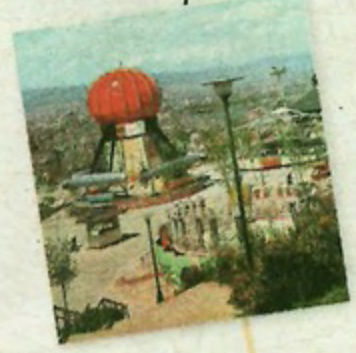
AL POT PETIT...
Ja ho reivindicava Serrat a 'Aquellas pequeñas cosas': mai menyspreis el poder d'una cosa minúscula
4

EL SEU CARRER
Serrat va dedicar una cançó al carrer de la seva infància. Una pista: té nom de poeta
6

El poble més sec del món, a Xile

MONTJUÏC
El parc d'atraccions de Montjuïc forma part de la memòria de molts nens del Poble-sec. Serrat no n'és l'excepció
10

Caviar d'oli

OR LÍQUID
Amb les seves capçades verdes i aromàtiques, les oliveres són el símbol d'aquell mar en el qual, tal com diu la cançó, va néixer Serrat
18

rar

DIRECTOR Carles Capdevila
DIRECTOR CREATIU Ricardo Feriche
DIRECTORA D'ART Céline Robert
COORDINACIÓ Raquel Alba
REDACCIÓ Jordi Martínez
LLENGUA Maria Rodríguez Mariné
FOTOGRAFIA Francesc Melcion - Xavier Bertral
rar@ara.cat

PROJECTE EDITORIAL
Feriche i Black Associats

Petit... però eixerit

"SON AQUELLAS PEQUEÑAS COSAS, que nos dejó un tiempo de rosas en un rincón, en un papel o en un cajón", canta Serrat. Recordeu que qui portava la bandera era "el més petit de tots", com a símbol de la revolució. "Els petits canvis són poderosos" era el lema de la croada ecològica del Capità Enciam. "Al pot petit hi ha la bona confitura" és un adagi que no admet discussió. Certeses de la sapiència popular, tot i que ens neguem a admetre que, sistemàticament, el peix gros sempre es cruspeix el més petit. Però les coses petites tant et poden portar la millor de les alegries com el maldecap més torturador. Només cal que ens fixem en el tortell de Reis: la figureta et corona i et converteix en centre de la festa (encara que t'hi puguis jugar un queixal) i la fava et fa pagar el convit. Que no et falti per liquidar el compte aquell cèntim que sempre s'escola al fons d'un calaix, a l'abisme del forat de la butxaca de l'abric o entre els coixins del sofà. Un clip, un didal, un botó. Una agulla de cap, una arracada, un cargol. Un bri d'herba, un gra d'arròs, un terròs de sucre. Un fideu, un dau, un caramel... No menyspreu les potencialitats de les coses petites. Us poden treure de més d'un compromís. I que mai hagueu de dir allò de "petit, però malparit!"

El seu carrer

ENCARA ÉS UN POBLE I ENCARA ÉS SEC (aspres, asimètric, mig enfilat a la muntanya, improvisat per sempre), però ja no és, ben bé, el que va bressolar sant Serrat. Ha canviat. Un pessimista diria que ha perdut autenticitat; un optimista, que ha guanyat sofisticació. Com en qualsevol barri obrer barceloní, s'hi manifesten els signes dels temps, als quals s'afegeixen matisos específics o, fins i tot, fenòmens propis de la trama encabida entre el Paral·lel i Montjuïc, aixecada sense gaires miraments a la segona meitat del XIX. Nous immigrants de més lluny i modernets han capgirat el paisatge del primer i atapeït eixample del Cap i Casal, una mena de serrell de mal pentinar sota Sant Antoni i el Raval. Benvinguts a l'esbós costumista de la tarda d'un dimarts qualsevol a *El meu carrer* -el teu, Joan Manuel: Poeta Cabanyes-, i, per extensió, al barri. O barris: el Poble-sec (amb guionet) inclou, de l'interior a la costa, la França Xica, Santa Madrona i les Hortes de Sant Bertran, més la Satalia, esclar.

"Ah, síii?", salta ma mare quan sap que escric sobre el carrer natal del seu ídol de joventut, i torna a ser, per un segon, la noia que somriu al seu costat en aquella foto en blanc i negre. Compravo *in situ* la vigència de la mítica cançó amb què el trobador urbà de veu tremolosa retratava la via el 1970. Aquell carrer seu ja no se li "fa malbé": li van rentar la cara el 2008, i la font per a "infants i gats / coloms i gossos" es va esfumar, però calma: ja hi torna a ser. Un noi amb una garrafa em pregunta si l'aigua és potable. Sí, sí, omple. "Un racó on mai no entra el sol"? Hi ha poc espai entre façanes, però Serrat es passa un pèl, i sembla menys "estret" gràcies a les voreres eixamplades. Continua ben "tort", però és menys "fosc": ja no "té cinc fanals / perquè els xavals / llancin pedrades", sinó molts, i de disseny. El "gust de port", imaginem-nos-el: una lleu

El "racó on mai no entra el sol" i que "té nom de poeta" del qual parla Serrat a la lletra d'"El meu carrer" és el carrer Poeta Cabanyes, un dels més característics del barri barceloní del Poble-sec

LITERAT O MIQUELET?

La tonada ho immortalitza: el carrer d'en Serrat té "nom de poeta". D'un altre poeta, vaja, i poc conegut, si bé rellevant pel que anticipa: el preromàntic Manuel de Cabanyes, nascut el 1808 a Vilanova i la Geltrú, on en fan memòria la casa pairal, la masia museu i un IES. Una llàstima, que morís als 25, havent publicat, només, *Preludios de mi lira*. Com que això era abans de la Renaixença, la va escriure en castellà, malgrat "*las dificultades que un catalán ha de vencer para escribir en una lengua cuyo estudio le es tan costoso como el de cualquier idioma extranjero*". En un principi, el Cabanyes homonatjat era un altre: Francesc Cabanyes, "capità d'una companyia de miquelets que formà part de les tropes catalanes que el 26 de gener de 1641 aconseguiren la victòria de Montjuïc sobre l'exèrcit castellà", segons diu el nomenclàtor. Coses que passen.

humitat marina; l'"olor de gent" depèn del tram. El que se'n diu "brut", en general, no. "Té els balcons plens / de roba estesa"? Algun. Poquets.

Sofre als portals. Guiris abundants. L'extrem de dalt, desert. Al 88, un edifici moderníssim. A terra hi llegim: "Via pública versus carrer popular". Al 95, can Serrat, nou rajoles recorden: "En aquesta casa va néixer..." Canalla: "*¡Vamos, Hassan!*" Un noi amb planxa de surf. Al tram baix, el Quimet & Quimet. Dues nipones passen davant del *Japo* i de La Japonesa. Estilisme caribeny sota balcons estelats. La parelleta d'urbans. "Hi ha una pensió / i tres forns de pa, / i un bar / a cada cantonada"? Força negocis; molts, de "gent d'arreu" (del planeta). Hi anoto un alberg, un hotel, tres fleques i 15 bars o restaurants, més que xamfrans. Cinc botigues de queviures, una fruiteria, una peixateria, tres perruqueries, dos garatges i, també, serraller, farmàcia, quiosc, banc, gestor, *rent a bike* i companyia d'espectacles. I tres establiments més: de rampoines, d'esoterisme i de roba usada. Ah: i l'església de Sant Salvador d'Horta. N'excloc els pisos turístics, no retolats, i tot de tallers imprecisos. Ehem.

Deixo els poetes (Cabanyes i Serrat) i trepitjo Poble-sec. Baixo a Paral·lel. Travesso. Montjuïc se'm retalla a l'horitzó: posta de sol d'hivern. El camí fa pujada i me'n vaig a peu (amb permís, mestre). Volto pel terç central del barri, l'eixample de Santa Madrona. Vorejo l'Apolo; per Nou de la Rambla (encara se'n diu), retrobo Plataforma, i em planto on arrenca Blai, la rambleta paral·lela al Paral·lel a banda i banda de la qual batega la barriada, i on els vianants -i, al mig, terrasses i terrasses- han foragitat els cotxes. De costat, botigues tronades per a locals i tavernes d'un *vintage* impostat per a visitants. Botigues de barri amb botiguers del món. Un barber pentina un *hipster* barbut. Converses en dotzenes d'idiomes. Al principi de Blai, sóc, de fet, al final del carrer Blesa -poca broma-. El tercer trencall ja correspon a la via serratiana, una de les costelles que el talla de punta (Montjuïc) a punta (Paral·lel): aquest barri franja és tan estret, que arriba a fer quatre illes de gruix, només. —

per Marc Ôssul

ON ÉS EL POBLE MÉS SEC?

Malgrat el seu nom, el barri del Poble-sec no és especialment sec. Segons l'historiador Miquel Badenas, l'origen de la seva denominació no té res a veure amb la falta de pluja i l'hem de buscar en el fet que l'activitat de les fàbriques que s'hi van instal·lar a mitjans del XIX van assecar els pous d'aigua de les Hortes de Sant Bertran. On no hi plou mai, o gairebé mai, és al solitari poble de Quillagua, a Xile, ubicat al punt més sec de l'àrid desert d'Atacama. Podeu descobrir més coses sobre aquest autèntic *poble sec* xilè a *Las cruces de Quillagua*, el poètic documental que el cineasta Jorge Marzuca Venegas li va dedicar fa tres anys. El QR de sota conté el tràiler

“El meu carrer és fosc i tort, té gust de port i nom de poeta. Estret i brut, fa olor de gent i té els balcons plens de roba estesa”

Blai mor a la plaça dels Ocellets, on conversen joves llatins. Torno a ser a l'avinguda dels teatres, ara esventrada. Giro cua i agafo la segona a mà dreta, com -gràcies- m'han indicat. Per Blasco de Garay, pujo en direcció a Montjuïc. Això és Poble-sec profund. Ciutadans dominicans s'aixequen la veu. Dos esportistes xerren en lleidatà. La sala de regne dels Testimonis Cristians de Jehovà i el veí esbart dansaire Renaixença precedeixen la plaça del Sortidor, fòrum on els nens juguen a pilota cap al tard. "Es preveu un hivern hivernal", bromeja un home per una ràfega de vent. De tornada, per un altre carrer perpendicular a Blai (Tapioles), m'arribo a Santa Madrona, església ferida de guerra (civil), un dels dos emblemes de l'*skyline* del barri. (L'altre, les tres xemeneies de La Canadencia.) Sento com un vianant italià envia "un bacione enorme" per telèfon, i un de català, "una abraçada". Hi descobreixo que les quatre parròquies locals diuen missa en català, castellà i xinès. I bilingüe.

Fill de Huelva, José Durán es va instal·lar fa tres dècades en un veïnat que era "molt bo", però que "ha canviat força". Abans de l'última onada de nouvinguts, "s'anava quedant en un barri dormitori", apagat i envellit. "Ja se n'han anat moltíssims dominicans", apunta. Lamenta el gir del comerç: "Les botigues han plegat. Les que hi ha són d'estrangers". I assegura: "No respecten els horaris". Sense maquillatge, critica la gestió de la immigració. Tem la inseguretat, la droga, la nit: "Els diumenges, quan es fa de dia, els carrers estan plens de llaunes de cervesa". Aran Casadevall ho veu diferent: torna, als 23, al barri que va deixar als 15 amb la família: "Jo ho vaig agrair en aquell moment". Hi percep un canvi radical: "Ara hi ha com més joventut. En part, és positiu, però el fet que hagin hagut de canviar tots els comerços per bars no és tan positiu". Li dol que els nens no tinguin l'espai lliure -ara, terrasses- per on corria a comprar gominoles quan sortia de la Biblioteca Francesc Boix.

EL NÚMERO 1

Ja fa sis anys que la minúscula bodega La Tietà -sort de la terrassa- homenatja la dona de l'oncle de les propietàries, Ire i Eli Fernández, restauradora com elles, i que, també i sobretot, evoca, inevitablement, la soltera de la trista cançó del noi del barri. N'enceta l'artèria principal; avui, rosari de tavernes, on ven distinció: tapes sorprenents maridades amb vermut casolà, cerveses artesanes o un bon ventall de vins i còctels -i altres begudes espirituoses. Blai, 1

El Poble-sec té i tindrà un únic noi per antonomàsia, però aplega 40.000 habitants (com Vic). Com formiguetes, conviuen en un espai reduït: amb prou feines, un quilòmetre quadrat. Segons el "pla de futur" impulsat per l'Ajuntament de Barcelona per a tota la dècada, som davant d'un barri... jove i, alhora, envellit: la franja d'edat infantil és "lleugerament superior" a la de tot Sants-Montjuïc, i el percentatge de gent gran és un pèl més baix, també, però no ens precipitem: el Poble-sec destaca per les persones de 85 anys o més i pels avis sols. Molt mestís: el 17% dels poble-sequins o poble-sequencs han nascut a la resta d'Espanya, i un de cada tres, en altres estats -sobretot, al Pakistan, al Marroc i a les Filipines-, un tros de pastís (el 33%) deu punts més gros que a tot l'extrem sud de la capital catalana. Fecund: la taxa de natalitat és sis dècimes superior a la del districte i la ciutat. I clarament modest, amb una renda familiar que se situa deu punts per sota de la mitjana de l'àrea.

És més que un barri de 73: té un perfil clar, una societat civil amb salseta i molta saba nova: "Primer van venir de la Catalunya rural; després, de València i Aragó; després, de Múrcia i Andalusia, i ara de tot el món", fa l'escriptora Júlia Costa, i rebla: "Després del Raval, crec que és el barri amb més gent forastera de Barcelona". Afirmar: "Encara bo que els immigrants han donat vida de nou al petit comerç. Avui dia, tot són els bars, les terrasses, però això passa a tota la ciutat". El Poble-sec reneix, diu: "Durant els 80 i abans, la gent que prosperava volia marxar del barri, i, de fet, se n'anava quan podia. Ara això està variant". A més del "turisme excessiu", assenyala el repte de la cohesió: "És força bona, tot i que hi ha gent que sempre es queixa i no recorda temps pitjors". Recomana: "Com més teixit social es faci, millor. Crec que es va per bon camí, però hi ha molts problemes agreujats per l'atur i la crisi". El seu poema 1905 acaba així: "Que al capdavant, ja es veu, / tots som iguals".

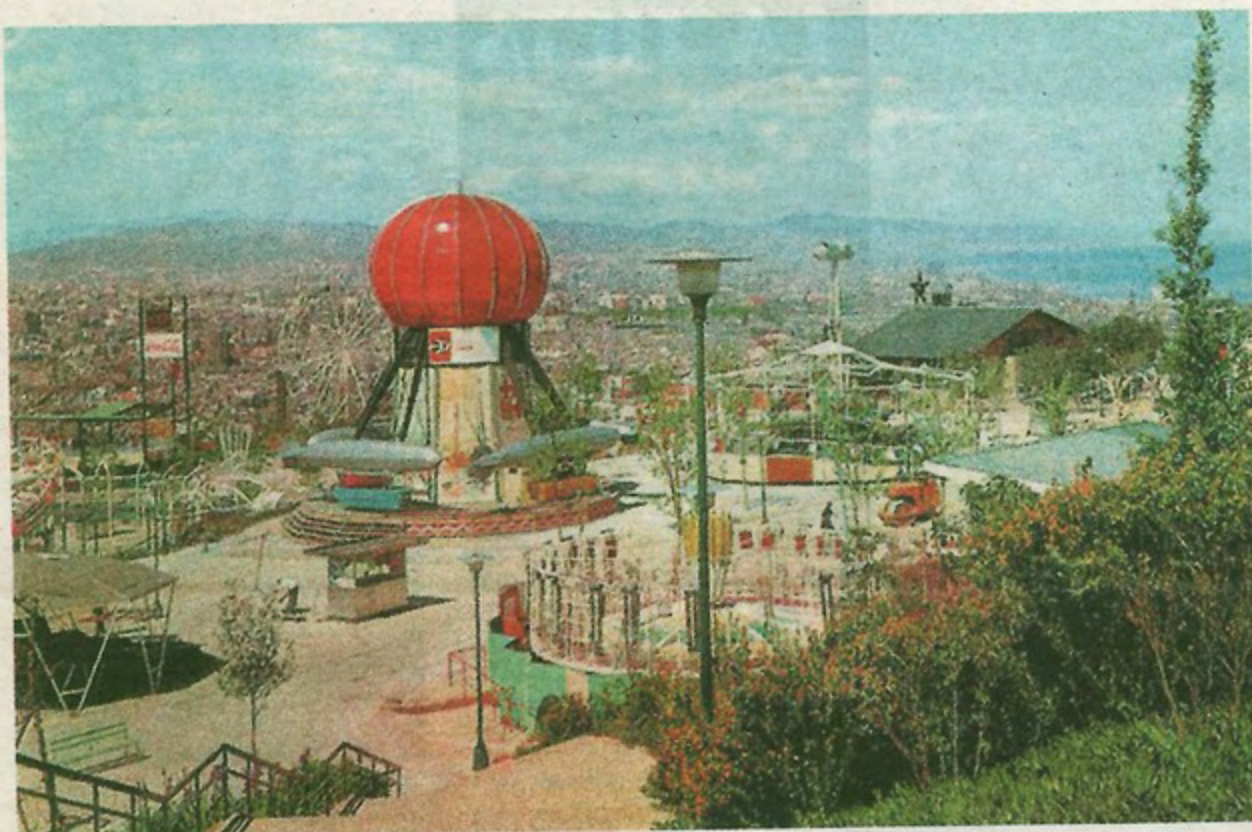
SENSE PAUSA

Creat el 2012, el retro La Federica és "el bar trendy i popular del Poble-sec per les teves tapes i copes en bona companyia". La seva solvent proposta incorpora ara els entrepans "més bons" del barri. "low cost i durant tot el dia". Mèrit de la mestressa des de fa un anyet, Laia Sala, *Big Mama*, les postres són llegenda -un cop al mes, *meriending* amb tarifa plana-. I teatre, música, monòlegs, poesia, curts... Regala un *brunch* a qui hi faci el "m'agrada" 2.000. Salvà, 3

GALIFARDEU

N'hi hagut de sobres amb un parell d'anys -dos i mig, per ser exactes- perquè el Rufián, una nova aventura de la colla del malaguanyat Clandestino, s'hagi convertit en un temple inexcusable de la ressuscitada religió del vermut, que hi oficia cerimònies i tot. Despallat i espaiós, el local l'omplen mobles als quals s'ha donat una enèsima oportunitat, tapes gourmet, una beguda emblema -negra Moritz; si es vol, pintant-ne una de ros-sa-, i música de qualitat. Nou de la Rambla, 123

El bar en forma de balena

EL 27 DE SETEMBRE DE 1998 vaig anar al parc d'atraccions de Montjuïc. Era l'últim dia de la seva història, iniciada el 23 de juny de 1966, quan els primers nens van pujar al tren de la bruixa. Abans, l'havia visitat diverses vegades, sempre subjugat pel misteri de la seva estètica naïf, aquelles construccions antigues i desguitarrades que convidaven a la precaució però que poques vegades van fallar. La sala dels miralls, el túnel de la por i la muntanya russa. Els nans decoratius, el castell de terra enganxifós i aquell tub que donava voltes. Els records es confonen en la memòria i apareixen com un espectre a l'escenari d'aquell teatre a l'aire lliure on s'hi van oficiar tantes actuacions. Jo en vaig presenciar una: Martes y Trece. Sí, l'acudit d'Encarna i l'empanadilla. El vaig veure en directe, sí, entre riallades de la família i l'impacte de descobrir que jo també estava rient a cor què vols.

I, baixant unes escales, et trobaves davant dels morros el bar en forma de balena. No se m'acudeix imatge més nítida i reveladora per sintetitzar què era i què significava aquell espai emocional, cosit a la memòria de tants infants a mode d'intangible perenne al nostre subconscient. On és aquella balena? Per què aquell 27 de setembre de 1998 no vaig interessar-me per quin seria el seu destí? Suposo que va ser destruïda i llançada a un contenidor. A *Paraules d'amor* (1969), Antoni Ribas va fer passejar

El desaparegut parc d'atraccions de Montjuïc va ser durant dècades el camp de jocs preferit dels nens del Poble-sec i de molts altres infants de la Barcelona pre-2000

Fotograma de la pel·lícula 'Paraules d'amor' (1969) on surt un jove Serrat passejant al costat del famós bar en forma de balena del parc

Joan Manuel Serrat i Serena Vergano pels voltants del bar. També va fer que un jove Terenci Moix fes de fotògraf per a uns nens esbojarrats en una atracció giratòria. És el poder del cinema, gràcies al qual aquell paisatge evocador, aquella presència majestuosa i impactant del mamífer aquàtic, es conserva atrapada per sempre en un grapat de fotogrames capturats en el temps com un truc de màgia inexplicable.

Hi ha informacions i historiografia sobre el parc que val molt la pena llegir. Hi ha moltíssima gent que el recorda i que ha tingut la necessitat d'escriure sobre aquest lloc. Una simple recerca per internet revela la nostàlgia emparaulada per tanta gent. Sembla que, en ser desmantellat, el parc va fecundar altres indrets llunyans. A la seva web sobre la història del parc, Josep Manel Castro i Josep Pérez expliquen que el Boomerang es va enviar al Six Flags de Nova Orleans, el Vikingo al parc d'atraccions de Saragossa i alguns altres elements de Montjuïc encara es poden trobar al Pp's Park de Platja d'Aro. És interessant, aquest exercici de resseguir els rastres del passat, d'un món que ja no existeix però que s'ha reencarnat en altres realitats. Aquell parc inaugurat en uns anys grisos va transitar per instants de glòria, per inversions milionàries i les atraccions més modernes del moment. Hi van actuar Santi Sans, Peret, Manolo Escobar, José Luis Moreno, Los Chichos, Bibi Andersen, Pepe da Rosa, Los Diablos, Paolo Salvatore, Dyango, els Hermanos Calatrava, Isabel Pantoja, Teresa Rabal, Chiquetete, Bertín Osborne, Norma Duval, El Fary, Olé Olé, Raphael, el Dúo Dinámico, La Maña, Los Marismenios i Los Pecos. Aquell dia de setembre, a plena tarda, la platea estava deserta i empolsegada, l'escenari buit, només amb alguna rampolina oblidada que ningú s'havia preocupat d'endur-se. La llosa de l'oblit s'hi percebia pesant. Recolzant a la barra del bar balena vaig demanar una Fanta de taronja. I aquell gust em retorna cada vegada. I tot un món em col·lapsa la memòria. ■

MATHIEU BOVIN/GETTY IMAGES

RECORDS GUSTATIUS

El vermell llampant, el bastonet de fusta entre els dits i aquella sobtada invasió de sucre que ens acompanyava d'atracció en atracció... La primera queixalada a una poma de caramel ens transporta a la fires de la nostra infància. Encara que el seu hàbitat natural siguin aquestes fires, elaborar les pomes a casa és força fàcil. Per fer-ne necessiteu:

- 4 pomes vermelles
- 300 g de sucre
- 2 cullerades d'aigua
- 1 cullerada de colorant vermell
- 100 g de mantega
- El suc de mitja llimona
- 4 bastonets de fusta

Renteu les pomes i claveu-hi els bastonets. En una cassola, coeu a foc lent el sucre, el suc de llimona i la mantega. Quan la barreja adopti la textura del caramel, afegiu-hi el colorant i barregeu-ho. A continuació, submergiu-hi les pomes fins que quedin cobertes de caramel. I a punt per servir-les!

per Toni Vall

SERRAT

JUST ABANS DE COMENÇAR L'ENTREVISTA, al Serrat li sona el mòbil i m'ensenya la pantalla: li truca Jorge Fernández Díaz. Se li escapa el riure per sota el nas mentre observa el meu estupor.

És amic teu?

J.M.S. Sí, és secretari de redacció del diari *La Nación*, a Buenos Aires. És fill d'emigrants espanyols. Encara no deu tenir 50 anys i ha escrit llibres molts interessants.

De les teves cançons, ¿no n'hi ha cap que taral·legis sense pensar?

J.M.S. No, amb la quantitat de cançons bones que hi ha [riu].

L'altre dia vaig anar a l'estrena del documental de Cruyff, i vaig sentir que el Johan li deia al Xavi: "Com més lluny ets del camp, menys bé t'ho passes". En el cas d'un cantant, com més lluny ets de què?

J.M.S. Jo, de l'escenari. La feina més important és la de creació. L'estudi de gravació també és importantíssim perquè tot el que vulguis fixar ho has de fer allà, amb molt rigor. Però l'escenari és un lloc màgic en el qual tens un intercanvi de fluids emocionals amb la gent.

L'emoció és per l'aplaudiment?

per Antoni Bassas

"Quan la meua àvia em treia a passejar pel carrer Nou i em preguntava «Vols que et compri neules?», jo li contestava que preferia que em regalés cançons"

J.M. SERRAT

J.M.S. No. Les grans emocions estan en el silenci. És perillós perquè són moments amb molta càrrega emocional i si et deixes anar te la fots. Has de controlar molt.

Dorms bé després d'un concert?

J.M.S. Sí, força estona. Però com queestic una mica estabornit, em quedo a l'habitació, a sopar una mica i esperar que allò baixi.

¿Recordes la primera vegada quan et vas adonar que t'havies fet famós?

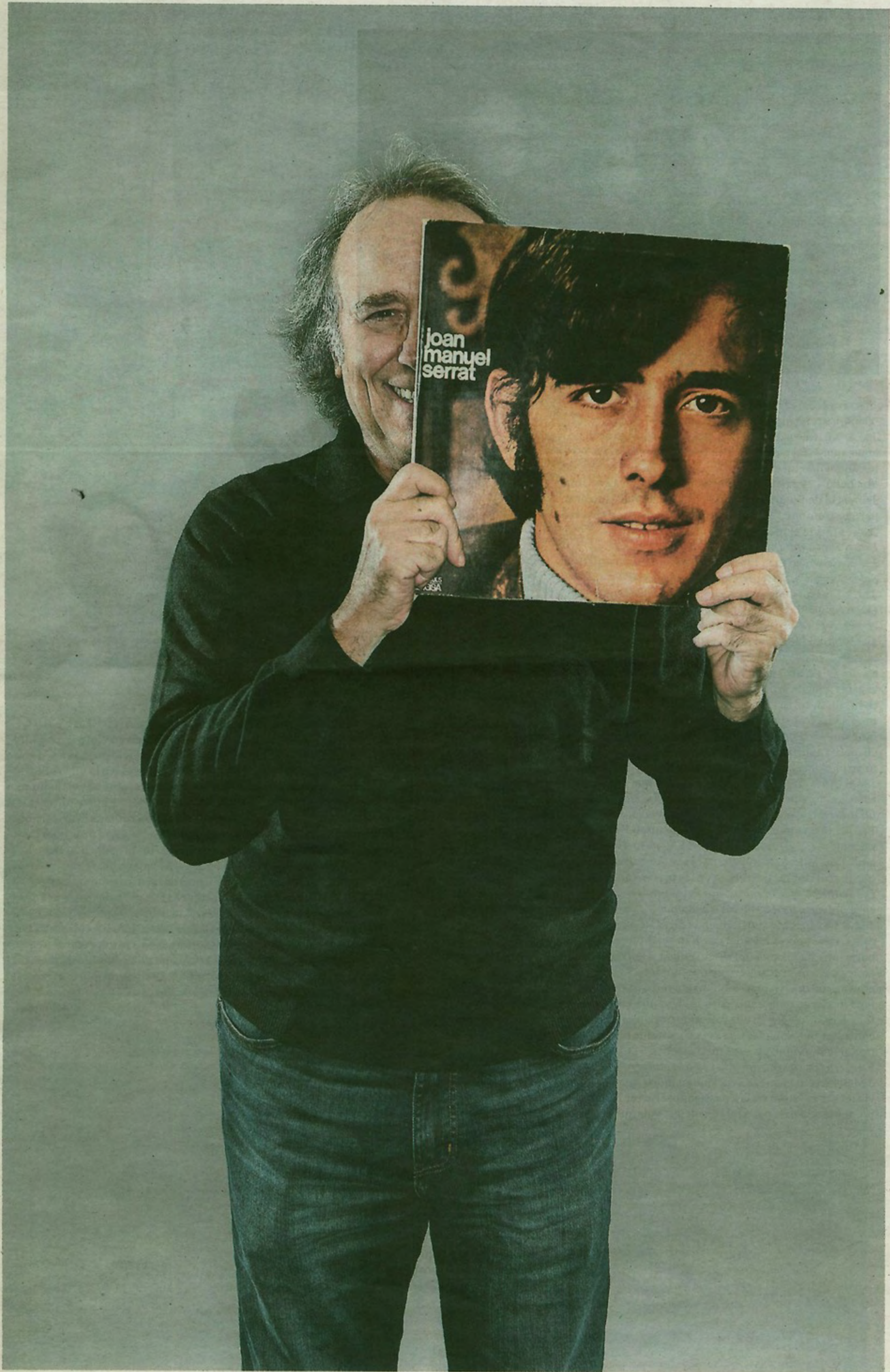
J.M.S. Recordo el primer reconeixement que em van donar, el Personaje del Año, l'any 1966. Encara el conservo. L'hauria de tenir més amagat perquè amb la llum s'esborren els colors. Jo cantava amb el grup dels Jutges, anava a la ràdio, i guanyava uns calés per a tabac i quatre coses més. La meua mare es va preocupar quan li vaig dir que deixava la biologia per dedicar-me a cantar. Però no per prevenció contra el món dels artistes, sinó per l'esforç que va representar per a la família que un de nosaltres pogués anar a la universitat. Imaginar que podíem estar parlant tu i jo aquí, cinquanta anys després, era impensable. Però aleshores va venir l'èxit de *Cançó de matinada*. Número 1 de vendes a Espanya i en català... Va representar un gran impuls. També vaig tenir problemes amb una assignatura, zoologia [riu]. El catedràtic em va dir que em suspendria si no feia les pràctiques a Barcelona, perquè jo treballava en un laboratori de Jaca. Era molt bon tio, sempre que me l'he trobat l'he abraçat i li he dit: "Gràcies, doctor, perquè vostè em va salvar d'acabar la meua vida de professor de biologia en un col·legi".

La primera vegada que vaig sentir la teua veu... el meu pare treballava a Can Marimon (paret per paret amb el Coliseum) amb un tiet teu, crec que es deia Montseny...

J.M.S. Sí, el tiet Joan.

I un dia va aparèixer amb un disc teu i el vam gravar amb un magnetòfon de bobina. I tot el dia escoltant 'Les sabates' i 'Cançó de matinada'. Després, a casa va aparèixer Machado. Qui te'n va parlar? No era el poeta preferit del batxillerat franquista.

J.M.S. No, és més, als llibres hi deia "Antonio y Manuel Machado, autores de obras dramáticas". Vaig descobrir molta poesia per una relació amorosa que vaig tenir amb una noia que li agradava moltíssim la poesia. Ens trobàvem al pati de la universitat i menjàvem frankfurt amb poesia. Fantàstic.

MIGUEL RAJMLIFE

Barcelona, 3 de novembre del 1972. Serrat vestint-se amb els colors del FC Barcelona per sortir a jugar un partit amb motiu de la celebració de les noces de plata d'una campanya benèfica de Radio Nacional

Nova York, 14 d'octubre del 1997. Joan Manuel Serrat i la seva dona Candela, acompanyats de Cristina Hoyos, a punt d'assistir a l'espectacle del Tricicle 'Entretres'

¿Recordes com et vas quedar en llegir "Caminante no hay camino...?"

J.M.S. No. Recordo que vaig descobrir que hi havia poemes que estaven construïts com cançons. Hi ha poetes que tenen un gran ritme en l'escriptura. És el cas de Machado i Hernández. N'hi ha d'altres, en canvi, com Jaime Gil de Biedma, que no m'he atrevit mai a musicar perquè n'entenc l'emoció però no la música. Una altra cosa és el que pensaria Machado d'això.

Estaria encantat...

J.M.S. No se sap mai. Els poetes són gent molt rara [riu]. Soler Serrano et va presentar com a poeta.

J.M.S. Em considero un escriptor de cançons.

Quan compons, ¿ets capaç d'anticipar el recorregut que tindrà la cançó?

J.M.S. No, ni idea. El que sí que puc saber és que si aquesta cançó és capaç de commoure'm a mi, també tocarà els altres. En això no m'he equivocat mai. Ho sabia quan vaig fer aquells arpegis de *Cançó de matinada* "ti, tu, tu, ti, tu, tu, ti, tu, tu..." És una cançó molt important per a mi. És una troballa, i mal m'està el dir-ho. Rítmicament, funciona amb molta facilitat, i en canvi no és de rima fàcil, però va sortir molt fàcil.

Et va passar el mateix amb *'Mediterráneo'* o *'Penélope'*?

J.M.S. Amb *Mediterráneo*, no recordo que pensés que estava component l'èxit de la meua vida. *Hoy puede ser un gran día*, d'alguna manera. Amb *Penélope* no, segur. Perquè té una música d'una gran dificultat. És festivaleira, molt musical, molt de l'Augusto Algueró. He treballat amb Ros Marbà, Miralles, Bardagí, Amargós... Músics que han deixat molta música en les meves cançons.

Les Luthiers. Que bé que us ho devíeu passar en la gravació de *'Las malas compañías'*.

J.M.S. La van gravar ells a Buenos Aires i jo aquí. Aquesta cançó resumeix la idea del que han estat totes les col·laboracions de l'*Antología desordenada*. He triat artistes amics, i els he trucat personalment a tots. Les Luthiers em van dir que sí, però amb un correu que deia: "¿Vols fer *Las malas compañías* perquè sigui una cançó de Les Luthiers, o vols fer-te una foto amb nosaltres?" I els vaig contestar que volia fer una versió cantable dins d'un espectacle seu i amb els seus instruments.

En el teu cas va ser primer la veu o la guitarra?

J.M.S. La veu. La meua àvia, que va morir quan jo no havia fet set anys, em treia a passejar pel carrer Nou, i sempre tenia una pela per a mi i em deia: "Vols que et compri

neules?" I jo li deia que em comprés cançoners d'aquells de papers grocs, vermells... I allà hi havia les cançons que es cantaven a la ràdio. Era feliç perquè em sabia les cançons. *Quinientas millas* va ser la primera que vaig tocar amb la guitarra. La família n'estava fins al capdamunt: "Juanito (o Joanitu) calla ja!"

A *'Algo personal'*, "estos tipos que tienen una doble vida..." Últimament, la llista s'ha fet molt llarga, oi?

J.M.S. La realitat ha superat qualsevol ficció. M'amoïna la normalitat de la porqueria i la frustració social, que és tremenda. La confiança en els càrrecs públics i en les ideologies està sota mínims. És un moment molt perillós, obert perquè apareguin salvadors de la pàtria. Podem és una resposta clara i civilitzada. Però jo no →

EEE

CANDELA SERRAT

Des de la somnolència de la sobretaula, potser molts espectadors de TV3 ignoraven que l'Alba Comas de *La Riera*, la nòvia del Nil, la interpretava la filla petita de Joan Manuel Serrat, la Candela (sobre aquestes línies, un retrat d'ella amb els seus pares poc després de néixer).

Orgullosa del seu cognom, va estudiar a la prestigiosa escola LAMDA de Londres, de les aules de la qual també han sortit estrelles com Jim Broadbent o Benedict Cumberbatch. Tot i que toca el piano, no té cap intenció de seguir l'estela musical del seu progenitor, però es va atrevir a entonar un cuplet a l'espectacle inaugural de la temporada passada al TNC, on també va participar a *Doña Rosita la soltera* de García Lorca. La seva vida passa per l'AVE Barcelona-Madrid: acaba d'interpretar al Teatro Español *El loco de los balcones* de Vargas Llosa, al costat de José Sacristán, i té entre mans el projecte (incert) d'una adaptació cinematogràfica de *Yerma* a Nova York, amb Geraldine Chaplin.

em conformaria amb això. Els partits tradicionals han de fer net. No pots faltar-te mirant el futur si el que tens a terra és fang.

Estàs incòmode amb la situació a Catalunya?

J.M.S. La situació de Catalunya és la que és. No es pot fer res a la vida tapant-se els ulls i les orelles, amb independència de la utilització que facin els uns i els altres dels sentiments. El govern central no s'ha mirat amb prou coneixement el que ha estat passant aquí en aquests últims deu anys, i faria bé de posar-hi més atenció. Sóc absolutament partidari que es produeixi una consulta pactada, i també m'agradaria que només tingués una pregunta: "Vol que Catalunya es converteixi en un estat independent?"

Diuen que les dues preguntes estan pensades per a gent que pensa com tu.

J.M.S. Però pot provocar confusions. Són tres franges: el secessionisme, que les coses continuïn com estan i que les relacions s'han de reconduir. Les condicions per reconduir estan molt deteriorades, però si no som capaços de fer-ho, una consulta seria el més adequat.

Tu votaries que no, imagino.

J.M.S. No ho sé, com diu la meva mare, "d'aquí a allà *parjaritos* habrá". Però, vaja, no crec que Catalunya i Espanya hagin d'agafar camins separats. Prefereixo seguir aquesta relació perquè tampoc tinc gens clar el preu que hauríem de pagar. Si estem disposats a pagar-lo no hi ha cap problema, però seria bo que sabéssim quin és el preu. Quina solució podem tenir que no passi per parlar? Tancar camins no em sembla bé.

¿Penses que quan no hi siguis les teves cançons continuaran vives?

J.M.S. Com que no hi seré... Que continuïn acompanyant la gent serà fantàstic. A mi m'agrada sentir-me ben tractat i em desagrada que al voltant meu passi alguna cosa que descontrola la normalitat. Quan vaig al futbol els meus veïns de localitat són els de sempre. I per als meus veïns del carrer, sóc el que té aquell gos petit que té tan mal geni. El fet d'estar viu és collonut. ¿Que la vida té problemes? Sí, però ja els arreglarem.

"M'amoïna la normalitat de la porqueria i la frustració social, que és tremenda. La confiança en els càrrecs públics i en les ideologies està sota mínims"

J.M. SERRAT

¿T'has fixat que l'autògraf està morint en benefici de la fotografia?

J.M.S. Sí, la gent es fa fotos i em demana autògrafs per a la mare. Però això de les fotos és tremendo. Jo de vegades penso si deuen tenir temps per veure-ho tot.

Amb el Messi hi has parlat mai?

J.M.S. No sé quanta gent ho deu haver aconseguit... Gairebé ens podríem preguntar si el Messi parla [riu]. No, el Messi és un nano molt mono. I jo recordo el dia del Centenari del Barça, que jo havia cantat i ell era al túnel del vestidor... tan nen, a punt de fer-nos passar tants dies de màgia... Ara bé, dels que no han sigut els meus amics, a qui li estic més agraït és al Ronaldinho: va fer que la meva dona deixés de remugar darrere meu com una ombra mentre veia futbol.

I del Messi en sortirà alguna cançó?

J.M.S. No. Jo li vaig fer una cançó al Kubala perquè era l'ídol de la meva infantesa. Al revés, el Messi m'hauria de dedicar un gol. Quan superi el rècord del Zarra me l'hauria de dedicar, és el que correspondria per edat [riu]. ■

NIT0100/CETT IMAGES

ENAMORAT DE MAÓ

Fa vuit anys, Joan Manuel Serrat va presentar *Mó*, un disc amb 12 cançons en català que agafava el seu títol de la manera com anomenen els autòctons de Maó la seva ciutat. Serrat és un enamorat confés d'aquesta localitat, que ha qualificat de "micromón fantàstic" i en la qual té una residència on es queda sempre que pot. A més de ser el racó triat per Serrat per relaxar-se i escapar-se de l'estrès, Maó és un oasi gastronòmic. Així ho testimonien delícies com el seu formatge, que, elaborat amb llet de vaca, és un imprescindible de la cuina menorquina.

DESORDENAT, PERÒ ACOMPANYAT D'AMICS

Antologia desordenada, l'últim treball de Joan Manuel Serrat, es presenta en una capsa de 4 CD que inclou una cinquantena de cançons seleccionades per ell mateix amb les quals vol commemorar els 50 anys del seu debut artístic. Desgavellades, sense cap mena d'ordre cronològic o temàtic, l'*Antologia* recull bona part de les composicions més populars del Noi del Poble-sec. Serrat en canta algunes en solitari; d'altres, la majoria (31), en duos amb artistes de tota mena. Pràcticament tot són noves gravacions, amb arranjaments revisats i versions enriquides per a l'ocasió. Serrat entona la malenconiosa *Penélope* amb Gino Paoli, la nostàlgica *Lucía* amb Silvio Rodríguez i la punyent *Señora* amb Dani Martín (ex Canto del Loco). També recupera *Para la libertad*, que ara entona a duo amb el compositor i polític panameny Rubén Blades, i *Algo personal*, que ha gravat amb Calle 13. Acompanya *Mediterráneo*, potser la seva cançó més popular, amb la veu de Lolita, i *El meu carrer*, homenatge a l'indret on va passar la seva infància, amb els matisos flamencs i personals de Miguel Poveda. També inclou un *Plany al mar* acaronat per la musicalitat de Sílvia Pérez Cruz i un divertit *Perquè la gent s'avorreix tant* en companyia d'Andreu Buenafuente.

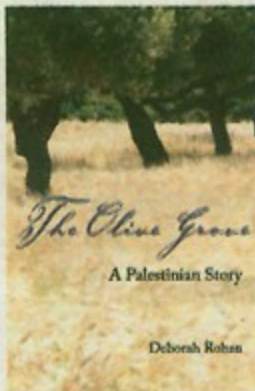

El cantautor Joan Manuel Serrat passejant pels carrers de Barcelona als 80

CAVIAR D'OLI

Quan aboques un raig d'oli al plat, és difícil controlar-ne la quantitat exacta. N'hi ha que fan servir trucs per mesurar el raig, com ara dir els dies de la setmana de dilluns a diumenge. I n'hi ha d'altres, com els creadors de Caviaroli, que hi han posat matemàtica pura tot creant unes esferes rodones, com el caviar, amb una textura líquida a l'interior i sòlida a l'exterior. www.caviaroli.eu

SOMIAR EN OLIVERES

Les oliveres es conreen a consciència a Gaza, perquè sovint el seu oli es converteix, juntament amb el pa, en l'únic aliment dels seus habitants. A *El sueño del olivar* un pare explica fil per randa al seu fill com era la Palestina en què ell va viure i de la qual va haver d'exiliar-se després de la Segona Guerra Mundial. Les oliveres, arbres de capçades clares i honestes, són presents en cadascun dels records que el pare relata al fill i que resumeixen, en definitiva, la història convulsa del poble palestí.

COSMÈTICA AMB OLI

Pintallavis amb oli d'oliva i menta o bé d'oli d'oliva, nou moscada i clau. "És un dels èxits dels laboratoris Matarrània", explica Evelyn Celma, la seva creadora, que encara ha afegit a l'oferta de la firma més cosmètics innovadors fets amb l'or líquid com ara cremes hidratants, olis antiestries i sabons exfoliants. www.matarrania.com

L'arbre més bell del món

L'OLIVERA ÉS L'ARBRE MÉS BELL DEL PAÍS. I de tot el món. Ho assegurava, amb la seva vehemència habitual, l'escriptor Josep Pla, que també apuntava que l'allioli elaborat amb l'oli de la primera collita és el millor de l'any. Més vehemència encara. Però què té l'olivera perquè cantants, escriptors, nutricionistes, dermatòlegs i cuiners li dediquin tantes atencions?

Deu ser pel fruit que dona, l'oli, un greix indispensable que fa rutllar l'organisme. El catedràtic de nutrició de la Universitat Rovira i Virgili (URV) Jordi Salas-Salvadó recorda que fins als anys 50 i 60 no es feia servir gaire a la cuina. "Fins llavors era sobretot un unguent per al cos perquè els plats es coïen amb llard de porc". Tot això va començar a canviar quan es va definir el concepte de *dieta mediterrània*, rica en el consum de fruites, verdures i llegums; moderada en la ingesta de lactis i de vi; i pobra en proteïnes animals i processats. L'èxit d'aquesta dieta

va arraconar el llard i va situar com a peça clau el consum d'oli d'oliva que, com a greix monoinsaturat i amb efectes cardioprotectors, és capaç de regular el colesterol i els triglicèrids.

Ara, tal com explica Salas-Salvadó, un estudi inèdit acaba de desmuntar el mite que l'oli d'oliva engreixa. "Després d'anys amb treballs de camp, demostrem que l'oli d'oliva verge extra, consumit juntament amb fruita seca i amb els paràmetres de la dieta mediterrània de sempre, resulta molt beneficiós perquè els que l'ingereixen tenen menys alteracions metabòliques". Dit amb altres paraules: les persones que presentaven obesitat al principi de la investigació, i van seguir el consum indicat amb oli d'oliva verge extra, van acabar reduint el perímetre de la seva cintura. Encara millor: la seva salut va millorar.

A més del seu valor nutricional, l'oli resulta també una meravella culinària. Martí Terés, elaborador d'Oleum Flumen, explica que ha fet mil i un tastos d'oli amb els seus cuiners fins a aconseguir un líquid que maridi a la perfecció amb l'acidesa del tomàquet sobre una bona llesca de pa. "Ha de ser un oli verge extra, d'una acidesa baixa, de 0,1, perquè així augmenten al paladar els gustos dels tres ingredients junts".

Més enllà del tast i de la salut, en l'oli i les oliveres s'hi barregen sentiments visceralment. Deu ser que l'olivera va ser un dels primers arbres que va domesticar l'home al Pròxim Orient quan va descobrir l'agricultura. Corria el temps del Neolític i el seu cultiu aviat es va estendre arreu. Potser per això els cantants, els poetes i els escriptors han glossat insistentment la bellesa de l'olivera, aquest prodigi de fulles perennes de verd àcid, que s'entortolliguen amorosament amb el morat del fruit. Just a final d'any, aquest fruit cau per l'ímpetu dels vents i pels estris dels pagesos, que recullen les olives pacientment per portar-les als molins i espremer-les i així crear l'elixir de la dieta mediterrània. ■

per Trinitat Gilbert

13 d'octubre del 2014. Un home preparant les olives per elaborar oli a la localitat palestina de Beta, al costat de Nablus, Cisjordània. Segons l'ONU, unes 80.000 persones viuen de l'oli d'oliva a Cisjordània i a la franja de Gaza

'Mediterráneo' (1971) és un himne a aquest mar amb "alma profunda y oscura", flanquejat de terres plenes d'oliveres "de Algeciras a Estambul"

Les cançons de l'Antologia desordenada de Serrat estan plenes de metàfores: l'ocell daurat és l'amor a qui la rutina ofega; Kubala, el símbol d'un temps perdut; i Penélope i la tieta, les imatges de l'espera desesperançada i la solitud

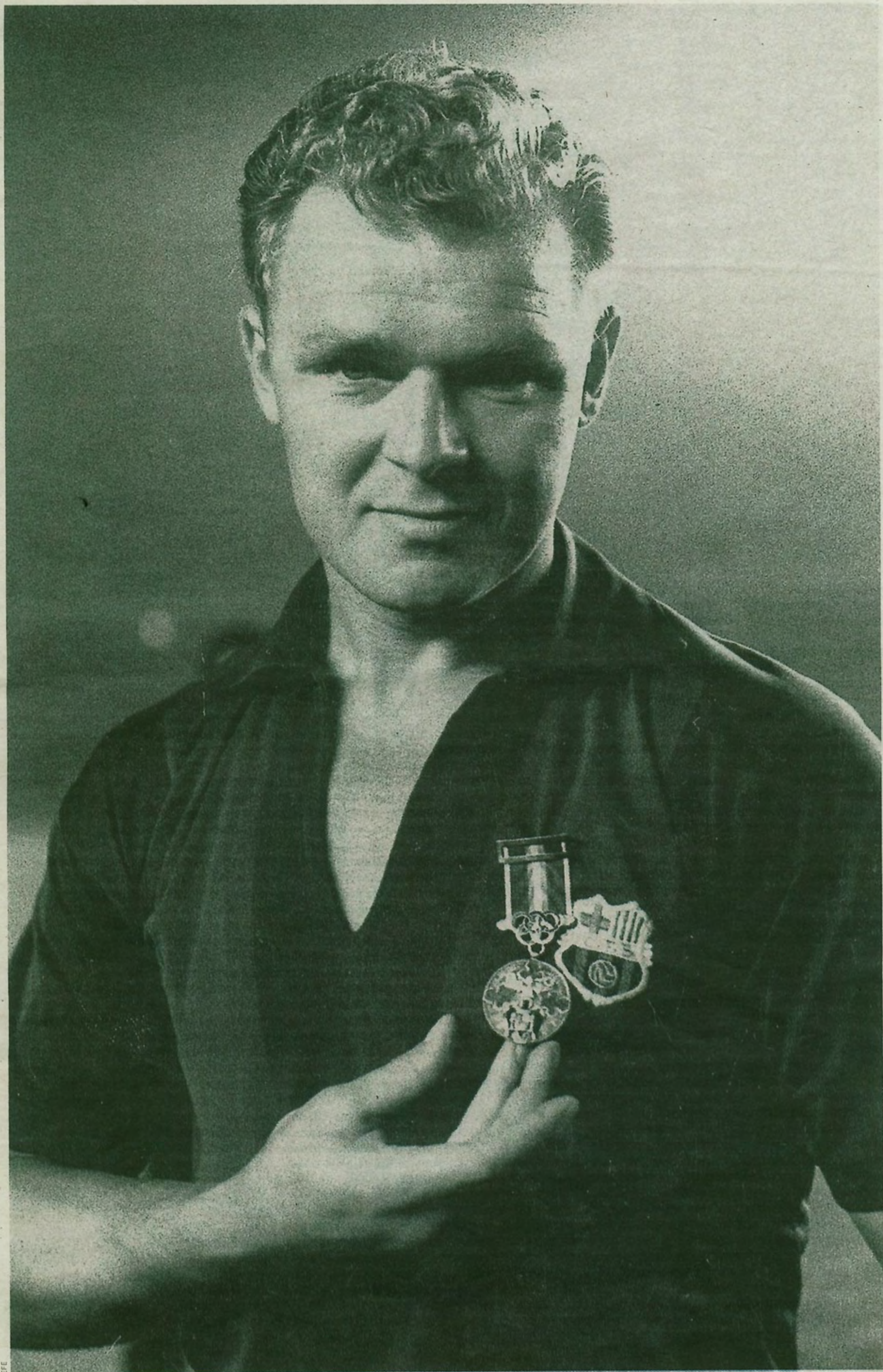
L'amor, un ocell daurat

MÉS QUE POC CONEGUDA, la cançó *A ese pájaro dorado* (1975) és més aviat una raresa, que molts reivindiquen, especialment pels arranjaments. El seu autor, el compositor Ricard Miralles, afirma que són dels preferits pels seguidors de llarg recorregut del cantant. És una dada rellevant, ja que Miralles ha sigut un dels col·laboradors més prolífics i fidels de Serrat. De fet, tot el disc on està inclosa (*Para piel de manzana*) es considera una obra menor dins la vasta trajectòria del cantant, però alguns defensen que tot ell es mereixeria una revisió. La lletra de la cançó barreja elements metafòrics, com el mateix ocell del títol, amb reflexions quotidianes, tan serratianes, perquè és aquí on sembla haver-se estavel·lat l'au daurada: en el dia a dia, en les dificultats de la convivència, en detalls insignificants que posen l'amor a prova i no la superen. Serrat ja té més de trenta anys i sap de què parla. A anys llum de *Paraules d'amor*, aquesta peça anticipa el to amb què l'artista afrontará el tema a partir d'ara. Pel que fa al lèxic, Serrat utilitza, com en tantes altres ocasions, termes genuïnament castellans, propis d'algú que ha conviscut amb aquesta llengua des de ben petit en l'àmbit domèstic: paraules de l'utilitatge de cuina, com *puchero*, que denoten la influència de la seva mare aragonesa. Definitivament no és un tema de primera escolta però, si hi insisteixes, pot ser que t'atrapi un estrany magnetisme i acabis taral·lejant-la.

per Mar Cortès

Kubala i companyia

CANÇÓ GENERACIONAL, *Temps era temps* (1984) és a la vida urbana el que els temes de *Verges 50* (1980) de Lluís Llach són a la vida rural. Serrat retrata el seu trànsit a la joventut, i el de tots els que van ser adolescents amb ell, d'una manera testimonial i vívida, utilitzant un requitzell de noms i d'imatges ric i dinàmic, desordenat, quasi caòtic, com acostumen a emmagatzemar-se els records a la memòria. Estraperlo i tramvies, cinema i franquisme, ràdio i jocs de taula (el Palé és la primera versió del Monopoly, amb carrers de Madrid) es barregen per emmarcar el moment crucial de l'aterratge a la realitat, de la pèrdua de la innocència. Una mirada neta, sense judicis, i amb un punt de nostàlgia irònica. La paleta del cantant atorga color i brillantor a una època en blanc i negre. La seva veu tremolosa combina la dolçor i l'ímpetu en les estrofes i en una tornada enèrgica i atractiva. No és estrany que s'hagi convertit en un dels seus temes més estimats. Entre l'aiguabarreig de referències, hi apareix un dels fixos de l'imaginari de Serrat, Ladislao Kubala, a qui anys després el cantant dedicaria un tema individual, titulat inequívocament *Kubala*. De la cançó en perviuen molts fragments, però el que més ha arrelat és el vers que rememora la mítica davantera blaugrana de la seva infantesa (Basora, César, Kubala, Moreno i Manchón) que ha contribuït a popularitzar-la entre generacions posteriors. Fins i tot ha donat nom a una sèrie de televisió recent.

La solitud de la tieta

LA LLETRA DE 'LA TIETA' (1965) és esfereïdora. Per sort, la veu de Serrat l'acaronava amb tendresa: si no seria insuportable. És un cant a la solitud extrema, un plany més punyent encara perquè qui el fa no és ella, sinó qui la contempla. Perquè plànyer-se va en contra de l'esperit de la tieta de Serrat, i de totes les tietes que simbolitza, una característica que les fa encara més commovedores... o més irritants. Ho accepten tot ("Tot va bé", "Tant se val"): les engrunes d'afecte que no demanen però semblen pidolar, les visites mecàniques, el plat de més que posen per si de cas (i que sempre sobra) o que posen no fos cas que se n'oblidessin (sempre pot passar). La seva és una vida buida, absurdament, perquè la cotilla se l'ha posada ella, per la moral imperant, per la por supersticiosa. És portadora d'una esterilitat autoimposada perquè va haver-hi un temps en què la tieta feia prou goig per poder-se fer l'estreta. Ara ja és tard i només pot cuidar els nebots, que cada cop són més grans i la valoren menys, com la Tía Tula de Miguel de Unamuno, que ha enterrat la sexualitat i l'amor tenint-los davant sense atrevir-se a fruir-ne. Però també podem trobar tietes força més estimulants. Les germanes Morcan, per exemple, les tres tietes solteres d'*Els morts*, el relat principal dels *Dublinesos* de James Joyce, convertit en colpidor testament filmic de John Huston. A elles se les estima de veritat, com palesa el discurs que els fa el seu nebot Gabriel, i si bé no són protagonistes, són catalitzadores d'una de les històries més commovedores de la literatura i el cinema del segle XX.

Les Penèlopes

L'HEROÏNA DE L'ODISSEA' dona nom a una de les cançons d'amor més conegudes de la primera època de Joan Manuel Serrat. Els paral·lelismes amb l'obra d'Homer són evidents des del segon zero: una dona endiumenjada espera pacient a l'andana d'una estació el tren que li ha de retornar el seu Ulisses, l'amant que li ha promès tornar abans de fer-se vell ("*antes de que de los sauces caigan las hojas*"). A les orelles li ressona la seva veu i espera, amb la vida detinguda, teixint somnis en la seva ment, en una altra referència evident a la Penèlope de l'*Odissea*. Però, a diferència de la protagonista del llibre, la de la cançó no serà capaç de reconèixer el seu amant quan finalment torni, tot i que ell l'anomeni amorosament pel seu nom, i optarà per quedar-se esperant de nou, indefinidament, en una mena d'il·lúsió infantil que Serrat compadeix ("*pobre infeliz*"). No ha previst els estralls que el pas del temps i la lluita a la seva Troia particular han fet en el seu guerrer. No hi ha premi a la constància, ni a la fidelitat. No hi ha Ítaca per a la Penèlope de Serrat: l'arquetip es transgredeix a l'estrofa final de la cançó. Malgrat l'amaror que destil·la, el tema va fer fortuna i va popularitzar un nom propi que fins llavors era aliè a l'antroponímia de l'Estat. Els pares de Penèlope Cruz, nascuda el 1974, han revelat que van batejar l'actriu a partir de la cançó de Serrat. No ens consta, però, que Penèlope Glamour, la famosa diva de la sèrie de dibuixos animats *Los autos locos*, que data de la mateixa època, li degui també el seu nom al Noi del Poble-sec.

© ARXIU FOTOGRÀFIC CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Dos pastorets posant al coll de Coubet, a Riudaura (Garrotxa), l'any 1928

La vila és adormida encara...

ERA EL 1967. Només feia dos anys que s'havia donat a conèixer al *Radioscope* de Salvador Escamilla, a Ràdio Barcelona, i ja havia proclamat com veia la vida des dels seus poc més de vint anys. El tercer EP (els *extended plays* de l'època, senzills ampliat que portaven dos temes a cada cara) de Joan Manuel Serrat duia per títol *Cançó de matinada*, i a més d'aquesta joia també incorporava *Me'n vaig a peu*, *Les sabates* i *Paraules d'amor*. No deu ser casual que aquest tercer treball, gairebé sencer, formi part de la tria de Serrat per a *Antologia desordenada*. Potser els recents estudis del jove Joan Manuel per a pèrit agrícola, mig segle enrere, van contribuir a fer que *Cançó de matinada* fos un relat i un retrat molt vívid i descriptiu de com es desperta un dia al camp, quan "la vila és adormida encara" i quan el Noi del Poble-sec encara només cantava en català. És el temps, l'ambient i el record que també hem volgut recrear amb aquesta selecció d'imatges de l'Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya acompanyades dels versos de Joan Manuel Serrat.

"Ens ho ha de dir la veü tremolosa
i trista d'un campanar.
Un cop de llum i el crit d'una garsa
que ha despertat amb fam i busca
per entre blats i civades
qualsevol cosa per omplir el pap.
O potser un gall
que dins la cort canta:
la nit és morta i ja es fa clar.
Mentre jo canto, de matinada,
la vila és adormida encara"

Un grup de caçadors prop del refugi de la Renclusa, a Benasc (Osca), cap al 1910

“S’han despertat mullades les fulles
del camp d’alfals veí.
S’espolsen l’aigua de la rosada
mentre que arriba la matinada
i el sol que les escalfa
fins que les tallin d’un cop de falç.
Alcen la testa
mullada i fresca.
Per caure a terra massa temps hi ha.
Dintre la vila ja plora un nen
i pels afores corren els bens.
Amb el sarró i la bóta a l’esquena,
amb un bastó a la mà,
se’n va el pastor i el seu gos d’atura,
se’n van cap unes altres pastures.
Trencant rius i cabanyes
a les muntanyes volen tornar.
Surt amb l’aurora,
cal sortir d’hora:
el camí que han de fer és molt llarg”

“Cap a la vila ja ve el pagès,
la bossa buida i el carro ple
de roig tomàquet i de verdures
collides del seu hort.

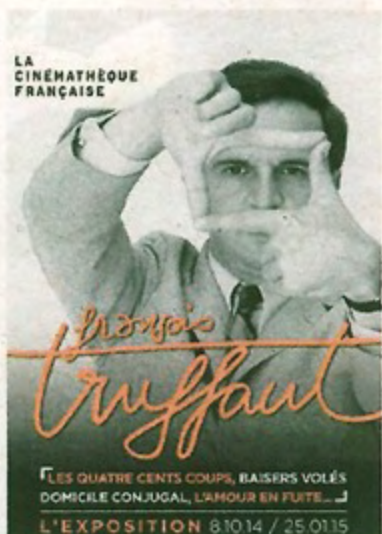
La mula sua i el carro crida
i l'home tanca els ulls i somia
mentre el sol es lleva
d'un llit d'alzines, enlluernant
les velletes
que pansidetes,
cap a l'església van caminant.
I ara jo canto de matinada,
la vila és adormida encara”

© ARXIU FOTOGRÀFIC CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Pagesos traient l'escorça d'una surera al bosc de Guinart, Agullana (Alt Empordà), l'any 1891

“Niño sin niño indefenso y asustado que aprende a fuerza de palos como las bestias a sobrevivir”
 'NIÑO SILVESTRE', J.M. SERRAT (1994)

LA VISIÓ DE TRUFFAUT

El 1799 uns caçadors van trobar al municipi occità de La Cauna un *nen salvatge* despullat. La història va ser recreada per François Truffaut a *L'enfant sauvage* (1970). El realitzador francès va centrar-se en la seva puresa, potser per exorcitzar la infelicitat que ell també va viure de petit: Truffaut mai no va conèixer el seu pare biològic i la seva mare mai no el va estimar; el futur cineasta va ser un nen introvertit i aspre, un *petit salvatge*... Ara, la Cinémathèque Française de París dedica una retrospectiva a Truffaut, que estarà oberta fins al 25 de gener.

Els nous nens salvatges

LA CANÇÓ DE SERRAT *Niño silvestre*, apareguda al seu treball *Nadie es perfecto* (1994), podria ser la banda sonora d'una de les millors pel·lícules de Luis Buñuel, *Los olvidados* (1950), que va brindar al cineasta aragonès la Palma d'Or de Canes al millor director. A *Los olvidados*, Buñuel es feia ressò del drama de milers d'infants sense sostre a Mèxic que malviven, i malviuen, al carrer, i que es dediquen a la venda ambulat, a pidolar o a delinquir; un drama que actualment afecta més de 100 milions de nens arreu del món. I no només en països com l'Índia o el Brasil: també al Primer Món, en llocs com els Estats Units o Espanya, hi trobem *nens salvatges*. La desintegració de l'entorn familiar, conflictes armats, pobresa, abusos físics i sexuals, desplaçament social després de l'emigració o el creixement descontrolat de l'extraradi de les grans ciutats, són algunes de les causes que porten els infants a convertir-se en *salvatges urbans*. Tot això, amb precisió esgarriosa, ja hi era, al film de Buñuel.

Pixote, la llei del més dèbil (1981), d'Hector Babenco, no ha perdut gens de força a l'hora de narrar-nos la vida de Pixote, un nen que viu als carrers de São Paulo. La pel·lícula era tan real que Fernando Ramos Da Silva, el seu protagonista i autèntic *nen salvatge*, va morir amb només 19 anys en un tiroteig amb la policia... És una mirada als *nens salvatges moderns* que Barbet Schroeder va portar a un altre extrem a *La verge dels sicaris* (2000): aquí, les guerres entre narcotraficants a Medellín impliquen adolescents convertits en assassins a sou sense ètica ni esperança, nois que viuen ràpidament i moren joves.

I tornem a la selva, a la vida natural, on va néixer el mite del *bon salvatge*, del nen criat entre animals, ara transmutat en guerrer assedegat de sang. L'extraordinària adaptació cinematogràfica d'una novel·la de l'escriptor congolès Emmanuel Dongala, *Johnny Mad Dog* (2008), feta pel francès Jean-Stéphane Sauvaire, explica el descens als inferns d'un nen soldat enmig d'un conflicte africà no especificat. Angola? Burundi? Txad? República del Congo? Poc importa, *Johnny Mad Dog* detalla com són *endurits* els nois -tot sovint obligats, sota amenaça de mort, a assassinar amics i membres de la seva pròpia família-, com són drogats per no tenir por a combatre, com les nenes són forçades a satisfer les necessitats sexuals dels soldats en els camps militars... Un conte cruel al voltant d'una realitat llunyana, però esfereïdora.

per Antonio José Navarro

CRÉIXER ENTRE LLOPS I MICOS

Rousseau ens va llegir una enlluernadora visió de l'*home salvatge*: l'ésser humà natural, virtuós, innocent, incontaminat per la civilització. Una idea fascinant, mitològica -com el cas de Ròmul i Rem, els fundadors de Roma, que van ser criats per una lloba-, que va inspirar escriptors com Rudyard Kipling (*El llibre de la selva*, 1894) o Edgar Rice Burroughs (*Tarzan dels micos*, 1912). Més enllà de la ficció, a la realitat l'alemany Kaspar Hauser (segle XIX), l'*orfe d'Europa*, va créixer aïllat i posseïa un perfil de *nen salvatge* molt acusat. Es negava a aprendre a parlar, llegir i escriure. I John Ssabunnya, el veritable *Tarzan dels micos* d'Uganda, abandonat a la selva a causa de la guerra civil (1981-1986), va ser adoptat per un grup de micos durant tres anys, va aprendre a comunicar-se amb ells, a enfilarse als arbres i menjar només fruita. *Rescatat* de la natura i reeducat en els costums de la civilització, Ssabunnya és ara un cantant de gòspel i de cançons africanes tradicionals.

Kaspar Hauser

HEINRICH ADAM

English version

10

The whale-shaped bar. I went to Montjuïc funfair on the 27th of September. It was the last day of its history, which had begun on the 23rd of June 1966, when the first kids went for a ride on the ghost train. Earlier, I had visited the place several times, always bewitched by the mystery of its naive aesthetics: those old run-down buildings that inspired caution but rarely disappointed; the hall of mirrors, the tunnel of fear and the roller coaster; the decorative dwarves the sticky floored castle and the spinning tube. The memories are mixed up and come to mind as phantoms on the stage of that open-air theatre in which so many acts had been performed. I went to see one of them: *Martes y Trece*. Yes, that old Spanish comedy duo who joked about Encarna and *empanadillas*. I saw them live, amid my family's laughter and the shock of discovering that I was also splitting my sides. And going down the stairs, you came face to face with a whale shaped bar. I cannot think of a clearer or more revelatory image to sum up what that emotional space was and meant; a place that is now stitched into the memory of so many children like an intangible evergreen in our subconscious minds. Where is that whale now? Why, on that 27th of September 1998, did I not concern myself with what would become of it? I imagine it was broken up and dumped in a rubbish container. In *Paraules d'amor* (1969), Antoni Ribas made Joan Manuel Serrat and Serena Vergano walk around that old bar. He also cast a young Terenci Moix as a photographer of kids going crazy on a rotating attraction. That's the power of film, thanks to which that evocative landscape, that majestic and striking presence of the aquatic mammal, is kept trapped forever in a series of frames that are captured in time like an unexplainable magic trick. There exists some information and historiography on the park that is worth reading. There are plenty of people who remember it and have felt the need to write about it. A simple internet search reveals the nostalgia put into words by so many people. It seems like, upon being dismantled, the park seeded other distant spots. In their website on the history of the park, Josep Manel Castro and Josep Pérez explain that the Boomerang was sent to Six Flags in New Orleans, the Vikingo to an amusement park in Zaragoza, while other pieces ended up at Pp's Park in Platja d'Aro. Following the trail of these relics of a lost world that has been reincarnated in other realities is an interesting exercise. That park, opened in a grey period, lived through days of glory, multimillion dollar investments and innovative attractions. It saw performances by Santi Sans, Peret, Manolo Escobar, José Luis Moreno, Los Chichos, Bibi Andersen, Pepe da Rosa, Los Diablos, Paolo Salvatore, Dyango, the Calatrava brothers, Isabel Pantoja, Teresa Rabal, Chiquetete, Bertin Osborne, Norma Duval, El Fari, Olé Olé, Raphael, el Duo Dinámico, La Maña, Los Marismeños and Los Pecos. On that day in September, in the middle of the afterno-

on, the stalls were empty and dust laden, the stage was deserted but for the odd piece of junk that nobody had been bothered to take away. The stone of forgetfulness felt heavy. Leaning on the whale-shaped bar I ordered an orange Fanta. And that taste always takes me back to a world that is forever stranded in my memory.— by Toni Vall

12

Fifty years of songs. Just before the interview began, Serrat's phone rang and he showed me the screen. He had a call from Jorge Fernández Díaz. He let go of a giggle when he saw how amazed I was.

Is he a friend of yours?

J.M.S. Yes, he's the newsroom secretary at the newspaper *La Nación* in Buenos Aires. He's the son of Spanish immigrants. He's probably not yet 50 years old and he's already written some interesting books.

Are there any of your songs that you find yourself humming without realising?

J.M.S. No, not with the number of good songs there are around [laughs].

The other day, I went to the premiere of the documentary on Cruyff and I heard Johan saying to Xavi: "The further you get away from the football pitch the more fun you have". In the case of a singer, what do you have to get away from?

J.M.S. For me, it's the stage. The important part of the work is the creative one. The recording studio is also very important because everything you want to last has to be done there and with the utmost rigour. But the stage is a magical place where you're involved in an exchange of emotional fluids with the people.

Is the emotion you feel because of the applause?

J.M.S. No. The greatest emotions are in the silence. It's dangerous because they are moments with a high emotional charge and if you let go of yourself you can screw up. You have to be in control.

Do you sleep well after a concert?

J.M.S. Yes, for quite a long time. But since I'm usually still a little out of it I stay in my room and wait until I come down.

Do you remember the first time you realised that you had become famous?

J.M.S. I remember the first award I received, the *Personaje del año* (Personality of the Year) in 1966. I still have it. I should really keep it hidden because the colours are fading from the sunlight. I sang with the group of the *jutges*, I went on the radio, and I earned enough money for cigarettes and a few other things. My mother was worried when I told her that I was giving up biology in order to become a singer. But it wasn't because she was prejudiced against the artistic world but rather because of the effort that the family had made to ensure that one of us was able to go to university. Just to imagine that you and me would be here talking fifty years later was something unimaginable at that time. But then along came the success of *Cançó de matinada*. It

went to number one in Spain and it was sung in Catalan... That was a big boost. I was also having trouble with one of the subjects in my degree, zoology [laughs]. The professor said that he would fail me if I didn't do my traineeship in Barcelona, because I was working for a laboratory in Jaca. He was a good guy. Everytime I've met him I've given him a hug and I've said to him: "Thank you professor because you saved me from ending up as a biology teacher at a school".

The first time I saw your face ... my father was working at Can Marimon (just next door to the Coliseum) with one of your uncles, I think his name was Montseny...

J.M.S. Yes, my uncle Joan.

And one day he appeared with one of your records and we recorded it on a reel recorder. I spent all day listen to 'Les Sabates' and 'Cançó de matinada'. And then, the poetry of Machado appeared at home. Who told you about him? He wasn't one of the favourite poets of the school system during the Franco period.

J.M.S. No, and moreover, on the books it said *Antonio i Manuel Machado, autores de obras dramáticas*. I discovered a lot of poetry thanks to a romantic relationship I had with a girl who loved poetry. We met in the university courtyard and ate frankfurters together and read poetry. It was fantastic.

Do you remember how you felt when you read "Caminante no hay camino..."?

J.M.S. No. I do remember discovering that there were poems that were written like songs. There are writers who show a great sense of rhythms in their writing. Machado and Hernández are two examples. On the other hand there are poets like Jaime Gil de Biedma whose work I've never dared to put to music. Another question is what Machado himself would think about all that.

He'd be delighted...

J.M.S. You never know. Poets are strange people [laughs].

Soler Serrano introduced you as a poet.

J.M.S. I consider myself to be a songwriter.

When you're composing, are you able to foresee the journey the song is going to take?

J.M.S. No, not at all. What I do know is that if the song is able to move me, it'll also touch others. About that I've never been mistaken. When I wrote those arpeggios for *Cançó de matinada* "ti,tu,tu,ti,tu,tu,ti,tu,tu..." It's a very important song for me. It's a revelation, though maybe I shouldn't be the one to say it. It works well rhythmically but doesn't use easy rhymes. But it did flow easily.

Did the same thing happen with 'Mediterráneo' and 'Penélope'?

J.M.S. With *Mediterráneo*, I didn't realise that I was composing the biggest success of my career. With *Hoy puede ser un gran día*, maybe... With *Penélope* no, I'm sure. Because it has some difficult music. It's festive, very musical, very much like Augusto Algueró. I've worked with Ros Marbà, Miralles, Bardají, Amargós... Musicians who have left a lot of music in my songs

Les Luthiers. What a great time you must have had recording 'Las malas compañías'.

J.M.S. They recorded it in Buenos Aires and I recorded it here. That song summarises the idea behind all of the collaborations on *Antología Desordenada*. I chose musicians who were friends and I phoned them all personally. Les Luthiers said yes, but in an email that read: "Do you want to make *Las malas compañías* as a Les Luthiers song or do you just want to appear in a photo with us?" And I answered that I wanted to make a version that could be sung in one of their shows and with their instruments.

What was first in your case, the voice or the guitar?

J.M.S The voice. My grandmother, who died before I was seven, took me for walks on Carrer Nou, and she always had some change for me and asked me: "Do you want me to buy you some biscuits?" And I asked her to buy me songbooks, those with the yellow and red pages... And on them were the songs that they played on the radio. I was happy because I learnt the songs. *Quinientas millas* was the first one I played on the guitar. My family were sick of me: "Juanito (or Joanitu) shut up!"

At 'A personal question', "estos tipos que tienen una doble vida (those people who have a double life)..." The list has been getting longer recently, hasn't it?

J.M.S Reality is proving to be stranger than fiction. I'm worried about the normality of the film and about the social frustrations, which are building. Trust in public office and in ideologies are at an all time low. It's a dangerous moment - open to the appearance of a saviour of the nation. The party Podem is a clear and civilised response. But that's not enough for me. The traditional parties have to clean up their act. You can't just carry on looking towards the future when your feet are stuck in the mud.

Do you feel uncomfortable about the current situation in Catalonia?

J.M.S The situation in Catalonia is what it is. You can't do anything in life by covering your eyes and ears, whatever use is being made by different sides of people's feelings. The central government has not really paid attention to what's been happening here over the last few years and it would be good for them to pay more attention. I'm completely in favour of negotiating a referendum and I think that it should have only one question. "Do you want Catalonia to become an independent state?"

They say that the two-part question was intended for people who think like you.

J.M.S But it could create confusion. There are three sides: secession, for things to continue like they are now, and for relationships to be reoriented. The conditions for reorienting them have deteriorated a lot but if we're not able to do that then a consultation is the most correct response. I imagine that you would vote no.

J.M.S I'm not sure. As my mother says "d'aquí a allà *pajaritos* habrá". But I don't believe that Catalonia and Spain should follow separate paths. I prefer to stay in this relationship but I'm not clear at all about the price that we'd have to pay to do that. If we're willing to pay that price there's no problem, but it would be good to know what that price would be. What solution is there that doesn't involve negotiating? I don't think it's a good idea to close off paths.

Do you think that when you're no longer around your songs will carry on?

J.M.S Since I won't be here... It would be great if my songs could still be keeping people company. I like to feel well treated and I don't like things to happen around me that unbalance normality. When I go to a football match, the same people always sit next to me. And for the people living on my street I'm the surly guy with the little dog. The fact of being alive is great. Life is full of problems but we can always solve them.

Have you noticed how the autograph is giving way to the photograph?

J.M.S Yes. People take photos and then ask me for my autograph for their mothers. But the photo phenomenon is incredible. I sometimes think that they'll never have time to look at all of them.

Have you ever spoken to Messi?

J.M.S I don't know how many people will have managed that ... We could ask ourselves whether Messi can actually speak [laughs]. No, Messi is a cute kid, and I remember the day of the club's centenary, I had sung and he was in the locker room tunnel ... Such a child, about to give us so many days of magic... Now, of those were not my

friends, the one to whom I am most grateful is Ronaldinho: he managed to get my wife to stop growling behind me like a shadow while I was watching football, and sit and watch the football. *And are you going to write a song about Messi?*

J.M.S No. I dedicated a song to Kubala because he was one of my childhood heroes. To the contrary, Messi should dedicate a goal to me. When he breaks Zarra's record he should dedicate one to me. It's what's due to me for my age [laughs].—By Antoni Bassas

18

The oldest tree in the world. The olive tree is the oldest type of tree in the country. And in the world. The writer Josep Pla said it was so with his usual vehemence. He also stated that the alioli made with the first new oil of the year is the best. Even more vehemence. But what is it about the olive tree that has attracted the attention of so many singers, writers, nutritionists, dermatologists and cooks?

It must be the fruit that gives: oil, an essential fat that keeps the organism working. Professor of Nutrition at the Ramon i Virgili University (URV), Jordi Salas-Salvado points out that until the 1950s and 60s it was hardly used in the kitchen. "Until then it was an ointment for the body because dishes were cooked with lard." Everything began to change with the consolidation of the concept of the Mediterranean diet, one rich in the consumption of fruits, vegetables and legumes, with a moderate intake of dairy products and wine, and low in animal protein and processed food. The success of this diet meant that lard was sidelined while olive oil became a key element, being a monounsaturated fat with cardio-protective effects, able to regulate cholesterol and triglycerides.

And now, as Salas-Salvado explains, an unpublished study has just dismantled the myth that olive oil is fattening. "After years of field work, we have shown that extra virgin olive oil and nuts, consumed as part of the traditional Mediterranean diet is very beneficial and that those who that consume it have fewer metabolic disorders". In other words: people who were obese at the beginning of the study who followed a diet with extra virgin olive oil got thinner. And even better, their health improved.

In addition to its nutritional value, oil is also a culinary marvel. Martin Terés producer of Oleum Flumen, says he has done thousands of oil tastings with his chefs to achieve an oil that complemented perfectly the acidity of tomato on a slice of good bread. "It must be extra virgin olive oil, with a low acidity of 0.1, which enhances the flavours of the three ingredients together on the palate." Beyond considerations of taste and health, there are lots of emotions mixed up with olive oil. The olive tree was one of the first trees to be domesticated in the Middle East when man discovered agriculture. That was during the Neolithic period and its cultivation soon spread. Maybe that's why singers, poets and writers have repeatedly praised the beauty of olives; a prodigious tree with acid-green evergreen leaves that inter-

twine amorously with its purple fruits. Right at the end of the year, this fruit falls to the ground through the action of the winds and the tools of the farmers, who patiently harvest the olives and take them to the mills and crush them to produce the elixir of the Mediterranean diet.. —By Trinitat Gilbert

28

The new wild children. Joan Manuel Serrat's song *Niño silvestre*, which appeared on his album *Nadie es perfecto* (1994), could be the soundtrack to *Los olvidados* (The Forgotten) (1950), one of Luis Buñuel's best films, which won him a Palme d'Or for best director. In *Los olvidados*, Buñuel portrayed the plight of the thousands of homeless children who struggled, and still struggle, to survive on the streets of Mexico through hawking, begging and stealing, a dramatic reality that currently affects more than 100 million children around the world. And it not only affects countries like India and Brazil; we can also find these 'wild children' in first world countries such as the United States and Spain. The disintegration of the family environment, armed conflicts, poverty, physical and sexual abuse, social displacement following immigration and uncontrolled growth of city suburbs are just some of the factors that lead to children becoming urban savages. All of them were depicted, with chilling precision, in Buñuel's film.

Pixote (1981) by Hector Babenco has lost none of its power in the narration of the life of a boy who lives on the streets of Sao Paulo. The film was so realistic that Fernando Ramos Da Silva, the leading character and an authentic wild child died at the hands of the police at the age of 19. It's a portrayal of modern wild children that Barbet Schroder took to an extreme in *La virgen de los sicarios* (2000) in which the wars between drug smugglers in Medellin see the involvement of teenagers as hired killers without ethics or hope who live fast and die young. And let's go back to the woods, to nature, where the myth of the wild child was born, of the child raised by animals, nowadays transmuted into a bloodthirsty warrior. An extraordinary movie adaptation of *Johnny Mad Dog* (2008), a novel by the Congolese writer Emmanuel Dongala, by the French director Jean-Stéphane Sauvaire, tells of the descent into the inferno of a child soldier amid an unspecified African conflict. Angola? Burundi? Chad? The Republic of the Congo? It doesn't really matter. *Johnny Mad Dog* tells of how these children are hardened up, often by obliging them, under threat of death, to kill friends and members of their own families. It tells of how they are drugged to keep fear at bay during combat, of how the girls are forced to satisfy the sexual needs of the soldiers in military camps... It's a story of cruelty set in a distant but terrifying reality. —By Antonio José Navarro

TRADUCCIÓ David Bridgewater

